LATVIJA 2. LĪMENIS

Latvijas valdība pilnībā neizpilda minimālos standartus cilvēku tirdzniecības izskaušanai, tomēr tā pieliek ievērojamas pūles, lai tos izpildītu. Salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu, valdība kopumā demonstrēja arvien lielākus centienus, vienlaikus izvērtējot iespējamās COVID-19 pandēmijas sekas uz spēju apkarot cilvēku tirdzniecību, tāpēc Latvija saglabāja vietu 2.līmenī. Šie centieni ietvēra pieaugumu aizdomās turēto cilvēku tirgotāju saukšanā pie atbildības, arvien vairāku cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanu un novirzīšanu pēc palīdzības saņemšanas, kā arī jauna divu gadu nacionālā rīcības plāna (NAP) apstiprināšanu. Papildus tam valdība ieviesa jaunu intervēšanas metodiku, lai nodrošinātu koordinētu un efektīvu bērnu aizsardzību un kriminālizmeklēšanu un novērstu turpmākas emocionālās traumas izmeklēšanas un tiesvedības laikā. Valdība arī veica pārbaudi, lai konstatētu, kāpēc ir uzsākts neliels skaits kriminālizmeklēšanu, neskatoties uz pieaugošo darbaspēka ekspluatācijas gadījumu skaitu, par ko ik gadu tiek saņemti ziņojumi. Tomēr vairākās būtiskās jomās netika ieviesti minimālie standarti. Varas iestādes izmeklēja mazāk cilvēku tirdzniecības gadījumu. Atbildīgās amatpersonas turpināja identificēt tikai dažus bērnu tirdzniecības upurus, lai gan bērni, kuri atrodas valsts sociālās aprūpes centros, piemēram, bērnu namos, joprojām bija pakļauti cilvēku tirdzniecības riskiem seksuālas izmantošanas nolūkā. Virknei tiesnešu un prokuroru joprojām nebija pietiekamas izpratnes par visiem cilvēku tirdzniecības veidiem un cilvēku tirdzniecības apkarošanas likumdošanas piemērošanu. Nacionālā novirzīšanas mehānisma (NRM) izstrāde un ieviešana nevirzījās uz priekšu.

REKOMENDĀCIJAS ATBILSTOŠI PRIORITĀTĒM:

Izmeklēt, nodot kriminālvajāšanai un notiesāt cilvēku tirgotājus saskaņā ar cilvēku tirdzniecības regulējumu (Krimināllikuma 154[1].panta), nevis par mazāk svarīgiem noziegumiem, kā arī izvirzīt būtiskus notiesājošos spriedumus. *Aktīvi identificēt cilvēku tirdzniecības upurus, īpaši bērnus sociālās aprūpes centros, kas iesaistīti prostitūcijā, kā arī seksuālas ekspluatācijas upurus Latvijas legālajā prostitūcijas nozarē. * Apmācīt atbilstošās personas, piemēram, valsts sociālo aprūpes centru darbiniekus par to, kā atpazīt cilvēku tirdzniecības riskus un identificēt cilvēku tirdzniecības upurus. * Izstrādāt un ieviest nacionālo novirzīšanas mehānismu, tajā iekļaujot vadlīnijas, kā identificēt upurus, novirzīt tos palīdzības saņemšanai un apmainīties ar informāciju ar iesaistītajām pusēm. * Paplašināt mācību iespējas tiesu sektora darbiniekiem, jo īpaši prokuroriem un tiesnešiem, lai veicinātu izpratni par visiem cilvēku tirdzniecības veidiem un uzlabotu prasmes piemērot saistošo regulējumu. * Paplašināt apmācības tiesībsargājošā sektora darbiniekiem, it īpaši reģionālās policijas amatpersonām par darbu ar cilvēku tirdzniecības upuriem, par pierādījumu apkopošanu, par visa veida cilvēku tirdzniecības atpazīšanu un par psiholoģiska rakstura ietekmēšanas atpazīšanu. * Palielināt iespējas cilvēku tirdzniecības upuriem-vīriešiem izmantot patversmes un specializētos pakalpojumus. * Nodrošināt upuriem ilgtermiņa palīdzību, piemēram, mājokli pēc valsts finansētās palīdzības programmas pabeigšanas. * Izsniegt jaunu mandātu cilvēku tirdzniecības apkarošanas grupai turpināt darbu. * Veikt valsts mēroga informētības kampaņu par cilvēku tirdzniecību, galvenokārt koncentrējoties uz neaizsargātajām sabiedrības daļām.

KRIMINĀLVAJĀŠANA

Valsts centieni apkarot cilvēku tirdzniecību nedaudz pieauga. Krimināllikuma 154.[1] un 154.[2] pants paredz kriminālatbildību par cilvēku tirdzniecību seksuālas izmantošanas un piespiedu darba nolūkā un kā maksimālo sodu nosaka cietumsodu līdz 8 gadiem, ja nozieguma rezultātā cietušas pilngadīgas personas, un cietumsodu no 3-12 gadiem, ja cietušas nepilngadīgas personas. Likumā paredzētais sods par cilvēku tirdzniecību ir pietiekami bargs un samērojams ar sodiem, kas paredzēti par citiem smagiem noziegumiem, piemēram, ar sodu par izvarošanu. Tiesnešiem un prokuroriem ir tiesības lietas pārkvalificēt lietas un 154.[1] panta vietā piemērot apsūdzības pēc citiem pantiem. Cilvēku tirdzniecības lietās iespējams piemērot

164.pantu, kas paredz maigas sankcijas, piespiedu darbu vai naudassodu, par personas iesaistīšanu prostitūcijā, izmantojot viltu vai personas bezpalīdzības stāvokli. Bez tam tika saņemta informācija, ka gadījumi, kuros ir aizdomas par cilvēku tirdzniecību, visdrīzāk tiek izmeklēti un tiesāti kā sutenerisma vai seksuālas izmantošanas nosūtīšanas lietas. Atbildīgie sektori piemēroja Krimināllikuma pantu 165.[1], kas paredz sodu par personu nosūtīšanu seksuālai izmantošanai, lai novērstu iespējamos cilvēku tirdzniecības gadījumus, uzrādot apsūdzības nozieguma veicējiem, kas centās ievilināt upurus seksuālas izmantošanas tīklos ārvalstīs.

Valsts policijas nodaļa, kopumā 18 darbinieki, kuri specializējas cilvēku tirdzniecības apkarošanas, viltus laulību un saistītu noziegumu izmeklēšanā, izmeklēja vairumu cilvēku tirdzniecības lietu valstī. Turklāt visās piecās reģionālās policijas pārvaldes nodarbināja cilvēku tirdzniecības apkarošanas speciālistus. 2021. gadā vienība izmeklēja trīs jaunus gadījumus (visi saistīti ar darbspēka ekspluatāciju) salīdzinājumā ar septiņiem gadījumiem (viens seksuālās ekspluatācijas gadījuma un seši darba ekspluatācijas gadījumi), kas saskaņā ar 154.[1] pantu tika izmeklēti 2020. gadā. Vienā izmeklēšanā policija apcietināja piecas aizdomā turamas personas par darbspēka ekspluatāciju trijos NVO vadītos atkarību novēršanas centros. NVO piespieda centru iemītniekus ar atkarībām un mentālās veselības problēmām veikt smagu darbu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē bez samaksas, nodēvējot to par "ārstēšanu ar darbu". Izmeklēšanas gaitā tika konstatēti neatbilstoši dzīves apstākļi un nepietiekama medicīniskā aprūpe, kā rezultātā valdība slēdza divus no trim centriem, taču trešajā joprojām tiek veikta izmeklēšana. Novērotāji atzīmēja, ka atšķirībā no iepriekšējām cilvēku tirdzniecības lietām, kurās tiesībsargājošās iestādes apsūdzēja aizdomās turamos par mazākiem noziegumiem, varas iestādes uzsāka kriminālprocesus saistībā ar organizētu cilvēku tirdzniecību un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Darba ekspluatācija lietu skaita pieauguma dēļ valdība sniedza vadlīnijas varas iestādēm, ko izmantot šādu gadījumu identificēšanā, it īpaši attiecībā uz lietām, kurās apvienoti ekonomiskie noziegumi un nelikumīgas finanšu plūsmas. Papildus tam, balstoties uz reģionālo projektu, kura mērķis ir atbalstīt iesaistītās puses darba ekspluatācijas apkarošanā un pārtraukšanā, valdība veica pārbaudi, lai noskaidrotu, kāpēc varas iestādes uzsāka ierobežotu skaitu kriminālizmeklēšanu, ja darba ekspluatācijas lietu skaits katru gadu aug. Specializētā lietu izmeklēšanas pārvalde izskatīja, uzraudzīja un vadīja visas Rīgas rajona tiesas lietas, kas saistītas ar cilvēku tirdzniecību saskaņā ar 154[1]. pantu. Pārējā valsts daļā reģionālās lietu izmeklēšanas pārvaldes izmeklēja cilvēku tirdzniecības lietas un iesniedza prasības tiesā. Varas iestādes iesniedza prasības pret četrām aizdomās turamām personām (visas apsūdzētas par darba ekspluatācijas pārkāpumiem) saskaņā ar 154[1]. pantu, salīdzinot ar divām prasībām 2020. gadā, turklāt tiesas notiesāja vienu personu par seksuālu ekspluatāciju, tāpat kā 2020. gadā. Notiesātā persona saņēma trīs gadu cietumsodu, savukārt 2020. gadā notiesātā persona saņēmu nosacītu sodu, nevis cietumsodu. Saskaņā ar 165[1]. pantu varas iestādes uzsāka divu jaunu lietu izmeklēšanu, vienam aizdomās turamajam izvirzīja apsūdzību un notiesāja četras personas (tiesas spriedumi ietvēra ieslodzījumu, sprieduma apturēšanu, apsūdzības mainīšanu un atcelšanu nāves dēļ). Salīdzinājumam 2020.gadā tika uzsākta izmeklēšana vienā jaunā lietā, viena persona tika atzīta par aizdomās turamo un neviena persona netika notiesāta. 2021.gadā cilvēku tirdzniecības apkarošanas policijas vienības uzlikta arestu par cilvēku tirdzniecību aizdomās turēto personu finanšu līdzekļiem aptuveni €329,749 ($373,870) apmērā. Latvijas varas iestādes sadarbojās ar Eiropas partneriem vairākās izmeklēšanās saistībā ar cilvēku tirdzniecību, judiciālās palīdzības lūgumiem un vienu izdošanu. Valdība neziņoja par izmeklēšanām, ierosinātām lietām un notiesāšanām, kurās valdības pārstāvji būtu iesaistīti cilvēku tirdzniecības noziegumos.

Ilglaicīgas problēmas tiesu sistēmā, piemēram, laikietilpīgi tiesvedības procesi un maigi sodi, kuru dēļ notiesātajiem bieži netiek piespriesti cietumsodi, joprojām bija Latvijas cilvēku tirdzniecības apkarošanas centienu lielākais trūkums, kā rezultātā tika ierobežota atturēšana no nozieguma paveikšanas, veicināta nepietiekama ziņošanu par cilvēku tirdzniecības noziegumiem un tika mazinātas apsūdzēto tiesības uz taisnīgu tiesu saprātīgā termiņā.

Piemēram, 2014.gadā iesāktajā kriminālllietā par sutenerismu, kurā iesaistītas divas Rīgas pašvaldības policijas amatpersonas, joprojām turpinājās tiesvedība. Tāpat arī 2017. gadā atvērtajā lietā par darba ekspluatāciju, kurā iesaistītas septiņas personas, turpinājās tiesvedība. Atbilstoša pierādījumu vākšana joprojām bija problēma cilvēku tirdzniecības lietu izmeklēšanā un kriminālvajāšanā; 2021. gadā varas iestādes izbeidza piecas izmeklēšanas pierādījumu trūkuma vai noilguma dēļ. Turklāt NVO ziņoja, ka policijai ārpus Rīgas bija ierobežota motivācija turpināt izmeklēt cilvēku tirdzniecības lietas un grūtības sagādāja upuru identificēšana. NVO arī ziņoja, ka reģionālā policija ir sākusi izmeklēt ar cilvēku tirdzniecību saistītus noziegumus tikai pēc tam, kad ir iesaistīta Rīgas policijas cilvēku tirdzniecības apkarošanas nodaļa. Novērotāji brīdināja, ka šāda pasīva pieeja var izraisīt upuru atkārtotu izmantošanu. Turklāt joprojām tika ziņots, ka policijai, prokuroriem un tiesnešiem ir ierobežota izpratne par cilvēku tirdzniecību. Eksperti uzsvēra, ka ir nepieciešama plašāka varas iestāžu apmācība, it īpaši jautājumos, kas skar cilvēku tirdzniecības apkarošanas likumdošanas piemērošanu, darbu ar upuriem un psiholoģiska rakstura ietekmēšanas atpazīšanu. Valdība rīkojās, lai novērstu zināšanu trūkumu, nosakot tiesnešiem un tiesu administrācijas amatpersonām speciālu apmācību cilvēku tirdzniecības jomā un no valsts budžeta tam piešķirot €6,020 ($6,830). Valdība atbalstīja papildu izglītojošos pasākumus, nodrošinot apmācību policijai par dažādiem cilvēku tirdzniecības veidiem un vervēšanas metodēm, kā arī operatīvajiem darbiniekiem par upuru identifikāciju. Eksperti gan vērsa uzmanību uz to, ka, ņemot vērā intereses trūkums par apmācībām tiesībsargājošo amatpersonu vidū, starptautiskie un vietējie semināri bija maz apmeklēti. Lai uzlabotu tiesībsargājošo iestāžu rīcību cilvēku tirdzniecības jautājumos un varas iestāžu sadarbību ar citām iesaistītajām pusēm, valdība piedalījās projektā ar Igaunijas un Somijas valdībām, lai stiprinātu tiesībsargājošo iestāžu zināšanas un pieeju cilvēku tirdzniecībai.

UPURU AIZSARDZĪBA

Latvijas centieni aizsargāt cilvēku tirdzniecības upurus pieauga. 2021.gadā atbildīgās iestādes identificēja 60 cilvēku tirdzniecības upurus (septiņi seksuālās ekspluatācijas upuri, 53 darba ekspluatācijas upuri) salīdzinājumā ar 47 identificētiem upuriem 2020.gadā. Policija, imigrācijas un sociālie dienesti izmantoja rakstiskas procedūras upuru identificēšanai. Varas iestādes novirzīja upurus valsts finansētajai palīdzības programmai, balstoties vai nu uz tiesībaizsardzības iestādes atzinumu, vai NVO sasauktas profesionāļu komisijas atzinumu. Eksperti izteica bažas par centralizēta upuru novirzīšanas mehānisma neesamību, kas apgrūtina sadarbību starp iesaistītajām atbildīgajām amatpersonām un sekmīgu potenciālo upuru aprūpes nodrošināšanu. Rezultātā, 2020.gadā Latvijas premjerministrs noteica Iekšlietu ministrijai (IeM) izstrādāt nacionālā novirzīšanas mehānisma izstrādi, kas ietvertu arī vadlīnijas upuru identificēšanai, novirzīšanai un informācijas apmaiņai. Tomēr pārskata gada beigās IeM nebija pabeigusi nacionālā novirzīšanas mehānisma izstrādi. Joprojām problemātiska bija nepilngadīgo tirdzniecības upuru identificēšana valsts teritorijā; 2021.gadā netika identificēts neviens nepilngadīgais upuris (salīdzinājumā ar diviem 2020.gadā), lai gan tiesībsargājošo iestāžu pārstāvji atzina valsts sociālā aprūpes centrus kā mazaizsargātus un atzīmēja potenciālu cilvēku tirdzniecības gadījumu pieaugumu šajās iestādēs mītošo nepilngadīgo vidū pēdējo gadu laikā. Novērotāji atzīmēja, ka par cilvēku tirdzniecības gadījumiem nepilngadīgo vidū netiek pietiekami ziņots, tāpēc turpmāka iestāžu darbinieku apmācība, tostarp bērnu namos, veicinātu izpratni par cilvēku tirdzniecības riskiem un nepilngadīgo upuru identificēšanu. Turklāt eksperti ziņoja par nepieciešamību uzlabot bērnu aizsardzības sistēmu, lai palielinātu iespēju atpazīt nepilngadīgo tirdzniecības upurus un sniegt viņiem palīdzību, jo īpaši attiecībā uz nepilngadīgajiem ar uzvedības traucējumiem un nepilngadīgajiem valsts sociālās aprūpes centros. 2021. gadā Labklājības ministrija (LM) ieviesa jaunu intervēšanas metodiku — starpdisciplināro un starpinstitucionālo modeli "Barnahus", lai reaģētu uz vardarbības aculieciniekiem, it īpaši bērniem lai nodrošinātu koordinētu un efektīvu bērnu aizsardzību un kriminālizmeklēšanu un novērstu turpmākas emocionālās traumas izmeklēšanas un tiesvedības laikā. LM plānoja modeli ieviest visās valsts iestādēs līdz 2023.gadam. Turklāt bērnu aizsardzības dienesti uzturēja palīdzības tālruni un interneta vietni ar informāciju par drošības pasākumiem bērniem, kas cietuši no

vardarbības, tostarp cilvēku tirdzniecības. Valdība turpināja līgumattiecības ar divām nevalstiskajām organizācijām (NVO) valsts apmaksātu palīdzības pakalpojumu sniegšanai, paredzot tām €224,560 ($254,600) cilvēku tirdzniecības palīdzības programmas īstenošanai, salīdzinot ar €201,000 ($227,890) 2020. gadā. Valdība piešķīra papildu palīdzību NVO, ņemot vērā pieaugošo identificēto upuru skaitu. Sākot ar 2021. gadu, NVO administratīvajiem izdevumiem varēja tērēt 20 procentus no piešķirtajiem līdzekļiem, kas ir pieaugums, salīdzinot ar 10 procentiem iepriekšējos gados. Vietējām pašvaldībām nebija atsevišķu budžeta līdzekļu, lai palīdzētu cilvēku tirdzniecības upuriem, bet tās varēja sniegt palīdzību upuriem savā jurisdikcijā. NVO palīdzības programma nodrošināja cilvēku tirdzniecības upuriem medicīnisku un psiholoģisku palīdzību, viņu tiesību pārstāvību, izmitināšanas, psihoterapijas un integrācijas pakalpojumus. Upuriem bija pieejamas patversmes visā valstī. Pieaugot darba ekspluatācijas upuru-vīriešu skaitam ar garīgās veselības traucējumiem vai atkarībām, NVO ziņoja par nepieciešamību izveidot specializētu patversmi vīriešiem. 2021. gadā programmas ietvars tika sniegta palīdzība 55 upuriem, no kuriem lielais vairums bija darba ekspluatācijas upuri, kas ir pieaugums salīdzinājumā ar 44 gadījumiem 2020.gadā. Divi no 55 upuriem bija ārvalstu pilsoņi, kas ir būtiskas izmaiņas salīdzinājumā ar 31 upuri 2020. gadā; visi pārējie programmā esošie cietušie bija Latvijas valstspiederīgie. Būtisko samazinājumu ārvalstu pilsoņu upuru skaitā eksperti saistīja ar Latvijas pilsoņu iekšzemes darba ekspluatācijas pieaugumu. Eksperti pauda bažas par seksuālas ekspluatācijas gadījumiem to personu vidū, kas legāli nodarbojas ar prostitūciju, un norādīja, ka tiesībaizsardzības pārstāvju mērķis ir konstatēt prostitūcijas noteikumu vai citu normatīvo aktu pārkāpumus nevis identificēt potenciālos cilvēku tirdzniecības upurus. NVO uzsvēra nepieciešamību pēc ilgtermiņa palīdzības nodrošināšanas, piemēram, mājokli pēc programmas pabeigšanas neaizsargātākajiem upuriem. Lai gan normatīvais regulējums cilvēku tirdzniecības upuru valsts apmaksātas rehabilitācijas nodrošināšanai ir ierobežots līdz sešiem mēnešiem, tie upuri, kuru lietas atradās tiesā, turpināja saņemt palīdzību, lielākoties juridisko konsultāciju formā, visa tiesas procesa garumā. Latvijas likumdošana ļāva ārvalstu upuriem saņemt uzturēšanās atļauju un 30 dienu nogaidīšanas periodu, lai apsvērtu iespēju oficiāli pasludināt sevi par cilvēku tirdzniecības upuri. 2021. gadā ar varas iestādēm sadarbojās 26 upuri. Latvijas tiesas varēja piemērot tādas tiesību normas kā, piemēram, slēgtas tiesas sēdes, lai aizsargātu cietušos un lieciniekus, kuri piekrituši sniegt liecību. Turklāt tiesām bija digitālās video iespējas un audio ierakstīšanas iekārtas, lai aizsargātu upurus un lieciniekus no cilvēku tirgoņu konfrontācijas. Tomēr eksperti ziņoja, ka cilvēku tirgotāji joprojām turpināja iebiedēt upurus, turklāt varas iestādes tiesvedību laikā nodrošināja nevienmērīgu upuru aizsardzības līmeni. Cilvēku tirdzniecības upuri bija tiesīgi saņemt restitūciju no cilvēku tirgotāja krimināllietā, iesniegt civilprasību pret cilvēku tirgotāju vai saņemt kompensāciju no valdības, taču valdība no kompensācijas summām atskaitīja parādus valstij. Valsts Juridiskās palīdzības aģentūra, kas administrē kompensāciju programmu dažādu noziegumu upuriem, 2021.gadā piešķīra kompensācijas 14 upuriem (2020.gadā tādi bija divi), kas kopsummā mērāmas €29,295 ($33,210) apmērā. Neskatoties uz pieaugošo skaitu upuru, kuri ir saņēmuši kompensāciju, daži eksperti pauda bažas, ka piekļuve kompensācijai ir ļoti nevienmērīga, turklāt pieteikšanās process ir sarežģīts un lai to izdarītu bieži vien ir nepieciešama juridiska palīdzība.

PREVENTĪVAIS DARBS

Publiskās pārvaldes sektors saglabāja preventīvos pasākumus cilvēku tirdzniecības novēršanai. 2021. gadā valdība apstiprināja jaunu divu gadu nacionālo rīcības plānu, kas ietvēra plašākas apmācības izmeklētājiem, prokuroriem un darba inspekcijas pārstāvjiem. Vairākas ministrijas ir publicējušas ceturkšņa vai gada ziņojumus par cilvēku tirdzniecību, tajā skaitā pētījumu par sociālo darbinieku kapacitātes stiprināšanu, kā arī to lomu cilvēku tirdzniecības novēršanā. Lai gan Latvijas cilvēku tirdzniecības apkarošanas darba grupas mandāts beidzās 2020. gada decembrī un Ministru kabinets jaunu mandātu neizsniedza, tomēr grupa, kurā bija valdības un sabiedrības pārstāvji, turpināja sekot līdzi iekšzemes un

starptautiskajām attīstības tendencēm, veicināja informācijas apmaiņu un koordinēja valdības atbildes reakciju. Lai gan cilvēku tirdzniecības apkarošanas pasākumiem nebija neviena valsts finansējuma avota, katras valsts iestādes struktūrā un budžetā bija paredzēts finansējums šādām aktivitātēm. 2021. gadā IeM nodrošināja finansējumu dažādiem starptautiskiem cilvēku tirdzniecības apkarošanas projektiem. Sadarbībā ar citām Baltijas jūras reģiona valstīm valdība piedalījās projektā, kura mērķis ir izveidot ilgtermiņa sadarbību starp ieinteresētajām pusēm un akadēmisko vidi, lai izglītotu topošos žurnālistus par cilvēku tirdzniecības jautājumiem ar praktisko semināru, paneļdiskusiju un konkursu starpniecību. Valsts iekšienē valdība rīkoja vairākas apmācības un informatīvus pasākumus, lai veicinātu sabiedrības izpratni par cilvēku tirdzniecības jautājumiem, un uzturēja publiski pieejamas tīmekļa vietnes, kurā varēja iepazīties ar cilvēku tirdzniecības informāciju. Tomēr valdība neīstenoja valsts mēroga sabiedrības informēšanas kampaņas. Valdība nodrošināja neatliekamās palīdzības tālruņus, un 2021. gadā, pateicoties trim saņemtiem zvaniem, tika uzsākta izmeklēšana par iespējamiem cilvēku tirdzniecības noziegumiem. Valsts policija piedalās starptautiskā projektā, kura mērķis ir seksuālās ekspluatācijas apkarošana nepilngadīgo vidū un kura ietvaros tiek apzināti cilvēku tirdzniecības riski un upuru ievainojamības faktori. Specializēta policijas nodaļa veica preventīvos pasākumus, lai novērstu seksa tūrisma riskus attiecībā uz nepilngadīgajiem un bērnu seksuālās izmantošanas riskus. Latvija nepielika pietiekamas pūles, lai samazinātu pieprasījumu pēc komerciālā seksa pakalpojumiem. Tomēr valdības pārstāvji, likumdevēji un NVO izskatīja jautājumu par komerciālā seksa patērētāju atbildību, tostarp veicot izmaiņas likumdošanā, nosakot kriminālatbildību šādām personām.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta direktīvām valdība veica labojumus Darba likumā, nosakot darba devēju atbildību par ārvalstīs nodarbināto personu darba apstākļiem. Likums arī noteica darba devējiem nodrošināt rakstisku darba līgumu un valstī noteikto minimālo darba samaksu saviem darbiniekiem, un neizpildes gadījumā saņemt sodu. Valsts policija uzraudzīja darba sludinājumus un rīkojās, kad darba piedāvājumi liecināja par iespējamu cilvēku tirdzniecību. Likumdošana aizliedza noteikt atlīdzību par darbā iekārtošanu; tomēr darbā iekārtošanas aģentūras bieži noteica likumīgas maksas par dokumentu sagatavošanu. 2021.gadā valsts veica licencēto aģentūru uzraudzību, kam ir tiesības sniegt darbā iekārtošanas pakalpojumus, un anulēja 46 licences par pārkāpumiem (2020.gadā neviena licence netika anulēta). Pēdējos gados pieaugot trešo valstu valstspiederīgo skaitam, kas Latvijā ierodas darba nolūkos, nodarbinātības tiesiskais regulējums uzlika pienākumu aģentūrām sniegt darbiniekiem ar darbu saistīto informāciju viņiem saprotamā valodā. Latvijas vēstniecības ārvalstīs izplatīja informatīvas brošūras par darbaspēka ekspluatācijas riskiem septiņās valodās.

CILVĒKU TIRDZNIECĪBAS SITUĀCIJA

Kā ziņots iepriekšējo piecu gadu laikā, cilvēku tirdzniecības rezultātā Latvijā cieš vietējie iedzīvotāji un arī ārvalstnieki, kā arī vietējie iedzīvotāji cieš cilvēku tirdzniecības rezultātā ārvalstīs. Sievietes un nepilngadīgās meitenes no Latvijas ir pakļautas cilvēku tirdzniecībai seksuālas ekspluatācijas nolūkā gan Latvijā, gan citviet Eiropā. Tomēr valdība ziņo, ka 2021. gadā ir samazinājies starptautiskās cilvēku tirdzniecības gadījumu skaits, kuros iesaistīti latvieši, un Nīderlandē tika identificēts tikai viens seksuālās ekspluatācijas upuris. Turpretim valdība ziņo par Latvijas pilsoņu ekspluatāciju darba nolūkos. Cilvēku tirgotāju mērķa grupas, kuras tiek uzrunātas privāti vai sociālajos tīklos, ir atstumtās sabiedrības daļas – neprecētas sievietes ar ierobežotu izglītības līmeni, nepilngadīgie no maznodrošinātām ģimenēm, studenti, bezdarbnieki. Nepilngadīgie valsts sociālās aprūpes centros, tai skaitā bērnu namos ir īpaši pakļauti cilvēku tirdzniecības riskam seksuālas izmantošanas nolūkā. Policija ziņo, ka pieaug nepilngadīgo skaits, kuri tiek nolīgti komerciālam seksam no valsts sociālās aprūpes centriem un nelabvēlīgām ģimenēm. Taču nav dokumentēti seksuālās ekspluatācijas gadījumi, kuros būtu iesaistīti valsts sociālās aprūpes centros dzīvojoši nepilngadīgie. Sievietes no Latvijas, kas iesaistītas fiktīvās laulībās Rietumeiropas valstīs, ir pakļautas cilvēku tirdzniecībai seksuālas ekspluatācijas nolūkam, darbiem mājsaimniecībās un citiem piespiedu darbiem; vīri šajās fiktīvajās laulībās ir trešo valstu piederīgie no Indijas, Pakistānas un

Nepālas, kuri izmanto laulību, lai iegūtu labumus, ko sniedz uzturēšanās ES. Valdības ziņojumi liecina par cilvēku tirgotāju skaita pieaugumu, jo īpaši no Krievijas, kuri izmanto personas, kuras cieš no garīgās veselības traucējumiem, atkarības, kā arī bezpajumtniekus. Cilvēku tirdzniecībai ir pakļauti arī viesstrādnieki, it īpaši vīrieši no Indijas, Kirgizstānas, Pakistānas, Tadžikistānas, Uzbekistānas un Ukrainas, no kuriem lielākā daļa Latvijā ierodas legāli ar Šengenas vai studentu vīzu un galvenokārt strādā lauksaimniecības, būvniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē. Valsts darba inspekcija ziņo, ka cilvēku tirdzniecības riskam ir pakļauts arvien lielāks skaits nelegālo strādnieku būvniecības un transporta nozarē, tostarp taksometru vadītāji no Uzbekistānas un Tadžikistānas, kuri slēdz darba līgumus ar Polijas personāla atlases aģentūrām. Lukašenko režīmam veicinot nelegālo migrantu plūsmu pāri Latvijas-Baltkrievijas robežai, simtiem migrantu no Tuvajiem Austrumiem, Āfrikas un Āzijas joprojām atrodas robežas tuvumā un ir neaizsargāti pret cilvēku tirdzniecības noziegumiem. Vēl ir atsevišķi gadījumi, kad ceļā uz Rietumeiropu Latviju tranzītā šķērso nereģistrēti migranti no Alžīrijas, Pakistānas, Krievijas un Vjetnamas, no kuriem daži var būt vai var kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem. Ārvalstu pilsoņi un ukraiņu bēgļi, galvenokārt sievietes un bērni, kuri bēg no Krievijas iebrukuma Ukrainā un meklē patvērumu, ir ļoti neaizsargāti pret cilvēku tirdzniecību.